

เทศน์เช้า วันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองแกว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

เวลาโยมมาทำบุญๆ ใจ พระก็มาจากคน เพราะคลุ่หัดมาบวชเป็นพระ มาบวชเป็นพระ พระก็มนุษย์นี่แหละ แต่พระมีศีล มีศรัทธามีความเชื่อ มีความเชื่อมั่น พระถึงชวนขวย ขวนขวยด้วยหัวใจ

ไปถึงไฟฟ้าๆ นะ เวลาประวัติหลวงปู่มั่น หลวงปู่มั่นท่านไปติดไฟฟ้า แล้วเวลาติดไฟฟ้า ท่านเป็นผู้เฒ่า พอผู้เฒ่า ไฟป่ามัน โหมมา หนีไม่ทัน แล้วมหาทองสุขๆ เก็บบริวารของท่าน แล้วบริวารของมหาทองสุข มหาทองสุขผูกไว้ แล้วก็พยายามจูงหลวงปู่มั่นหนีจากไฟฟ้า ฉะนั้น เวลาวิ่งเลยมาแล้ว หลวงปู่มั่นจะบอกเลย นี่เพื่อนตายๆ เวลาท่านชี้ถึงมหาทองสุข รอดตายเพราะมหาทองสุข รอดตายเพราะมหาทองสุข

แต่เวลาหลวงปู่มั่นท่านอยู่เชียงใหม่ เวลากลางคืนขึ้นมา ท่านบอก ๓ ทุ่ม ๔ ทุ่มมาแล้ว เทวดา อินทร์ พรหมมาแล้ว มาฟังเทศน์หลวงปู่มั่นๆ ตลอดเลย ใ้ฉันเรื่องสภาพของหัวใจ เรื่องของคุณธรรม พอคุณธรรมมันเทศนาว่าการ เทศนาว่าการ แม้แต่เทวดา อินทร์ พรหม เขาไม่รู้ของเขาได้

แต่มนุษย์ มนุษย์ก็มีร่างกาย ร่างกาย แล้วผู้ชราภาพเวลาชราภาพขึ้นไป เวลาไฟป่ามันมา หนีไม่ทัน หนีไม่ได้ นี่เทศน์สอนเทวดา อินทร์ พรหมนะ เหาะเหินเดินฟ้าด้วย ในประวัติหลวงปู่ดี้อบอกเลย สงสัยมากกว่าทำไมหลวงปู่มั่นท่านไม่บิณฑบาตพร้อมหมู่ ก็ไปแอบซุ่มอยู่ พอแอบซุ่มอยู่ เห็นลอยมาเลย ลอยมาเลย เหาะมาเลย หลวงปู่ดี้อก็เห็น หลวงปู่สิมก็เห็น

ครูบาอาจารย์มันสงสัยใจ สงสัยว่าอาจารย์เราทำไมทำหึงๆ แอบซุ่มมองเลยนะ เหาะมาเลย แต่เวลาไฟป่ามา มันเป็นเรื่องสามัญสำนึก เรื่องของสังคมที่เห็นกัน คนที่มีคุณธรรมคุณงามความดี เขา

มีคุณงามความดีในหัวใจ มีคุณธรรมขนาดไหน ท่านก็เก็บไว้ในหัวใจของท่าน ท่านทำประโยชน์กับท่านโดยที่ไม่มีใครรู้ใจ

เวลาหลวงตาท่านพูดถึงว่า หลวงปู่มั่นท่านพูดถึงประสบการณ์ของท่าน ท่านหันหน้าเข้าข้างฝาแล้วร้องไห้ แต่หลวงปู่มั่นท่านพูดด้วยเป็นคติธรรมเฉยๆ ท่านพูดถึงประสบการณ์ของท่าน ชีวิตของท่านสมบุกสมบันมาขนาดไหน ทุกข์ยากมาขนาดไหนถ้าพูดถึงทางโลก

เวลาหลวงตาท่านพูดถึง ถ้าชีวิตทางโลกนะ หลวงปู่มั่นเหมือนเศษผ้าขี้ริ้ว เพราะมันไม่มีค่าทางสังคมใจ แต่ถ้าเวลาพูดถึงธรรมะๆ หัวใจท่านสูงส่ง หัวใจท่านเป็นพระอรหันต์ ท่านเป็นผู้ฟื้นฟู ท่านเป็นผู้ที่วางข้อวัตรปฏิบัติ สร้างศาสนทายาท หลวงปู่แหวน หลวงปู่ขาว ลูกศิษย์หลวงปู่มั่นทั้งนั้น ลูกศิษย์หลวงปู่มั่นทั้งนั้นนะ ท่านทำคุณงามความดี แต่ท่านทำคุณงามความดีโดยที่ไม่ได้ประกาศสัมพันธไมตรี ไม่ทำให้โลกรู้

ฉะนั้น เวลาหลวงปู่มั่นท่านนิพพานไปแล้ว ท่านก็มีชื่อเสียงกับฟ้าอยู่แล้วแหละ แต่เวลาหลวงตาท่านมาเขียนประวัติหลวงปู่มั่น พวกเราถึงได้รู้ พวกเราถึงได้เห็นใจ

นี่ใจ เวลาทางโลกก็เป็นทางโลก ทางโลก คนเรา มนุษย์ พระก็มาจากคน มันก็มีร่างกายเหมือนกัน แต่มันชราภาพ ชราคร่ำคร่าไปแล้วมันก็ชราคร่ำคร่า ชราคร่ำคร่าขึ้นไป มันก็พุงขาดุขชั้นนี้ไป ภาธา หเว ปญจกขุขุชา ชั้นนี้เป็นภาระอย่างยิ่ง แต่เป็นภาระแล้วก็ยังต้องดูแลมัน เพราะดูแลมันเพื่ออะไร เพื่อดำรงชีวิตนี้ไว้

ที่เราจะประพฤติปฏิบัติ เราหาเงินหาทองกัน หาเพื่อเป็นปัจจัยเครื่องอาศัย เพื่อดำรงชีวิตๆ ดำรงชีวิตไว้ทำไม ดำรงชีวิตไว้เพื่อทำคุณงามความดี เราเสียสละทานกัน เราเสียสละ คนที่ได้รับผลทานของเรา เขาก็อบอุ่นของเขา เขาก็มีน้ำใจของเขา เขาเห็นว่าคนยังเห็นคุณค่าของเขา นี่ทางโลกช่วยกันได้อย่างนี้ไง

แต่เวลาครูบาอาจารย์เรา คูตี เวลาหลวงปู่มั่นท่านเทศน์ว่า การ “ฟ้าผ่าๆ” หลวงปู่เจี๊ยะ ท่านพูดประจำ “เฮ้ย! ฟ้าผ่าเว้ย ฟ้าผ่า” หลวงปู่มั่นท่านแสดงธรรม มันฟาดฟันเข้าไปในหัวใจ กิเลสมันอยู่ในหัวใจ กิเลสมันอยู่ภายในนะ มันไม่มีอะไรเข้าไปทำมันได้หรอก

ฉะนั้น เวลาคุณธรรมอย่างนั้น “ฟ้าผ่าๆ” มันผ่าเปรี้ยงลงกลางหัวใจ ถ้าผ่าเปรี้ยงลงกลางหัวใจ หลวงปู่เจี๊ยะท่านพูด “เฮ้ย! ฟ้าผ่าเว้ย ฟ้าผ่าเว้ย” ต่างคนต่างหาภาชนะไปรองน้ำฝน คือคุณธรรมของท่าน ท่านแสดงออกมา แต่พวกเราไม่รู้ พวกเราไม่รู้ เราเห็นได้ เห็นได้แต่วัตถุใจ แต่เราไม่เห็นด้วยหัวใจอันนั้นใจ

เวลาท่านแสดงธรรม ท่านปกป้องดูแลพระ ฟ้าผ่า ฟาดลงกลางหัวใจนั้นนะ ถ้างกลางหัวใจจะ ติฎฐิมานะอันนั้นมันได้จางคลายลง มันได้ปล่อยาวลง ติฎฐิมานะอันนั้นนะ

ทุกคนว่าความรู้ความเห็นของตนพิเศษสุดทั้งนั้นนะ ใครๆ ก็ว่าเรามีปัญญาๆ แต่ปัญญาของเรา เราไม่รู้ตัวเลย เราไม่รู้ตัวเลย นี่ใจ เวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาตรัสธรรมขึ้นมา “จะสอนใครได้หนอ จะสอนใครได้หนอ”

สอนเขา เขาไม่รู้ สอนเขา เขาหาว่าจับผิดเขา สอนเขา เขาว่าไปตีเถียนเขา แต่เวลาหลวงปู่มั่น ท่านฟาดฟันลงกลางหัวใจ แล้วฟาดฟันกลางหัวใจแล้วลูกศิษย์ลูกหาขึ้นบาน

คูตี ภัยแล้งๆ คูตี ดินแตกกระแหง ทำสิ่งใดก็ไม่ได้ เรากวนากัน เเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา กิเลสมันปกครองในหัวใจ เราทำได้ไหม ภัยแล้งๆ มันแตกกระแหง ไม่มีสิ่งใดที่จะมาเพื่อการกสิกรรมเลย เเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาขึ้นมา ทำสิ่งใดแล้วมันมีแต่จนตรอกใจ ทำสิ่งใดมีแต่ความคับแค้นใจ ใจ ถ้ามันได้น้ำอมตะธรรมอันนั้นมันชุ่มชโลมมา เวลามันชุ่มชโลมมา ถ้าคนที่มีคุณธรรม ท่านปรารถนาอย่างนั้นนะ

เวลาเข้าไปใหม่ๆ ทุกคนก็ยังไม่รู้หรอก โอ้อโฮ! ท่านดู ท่านรุนแรง แต่เวลาพอเข้าไปอยู่คุ้นเคย กับท่าน ถ้าว้นไหนดมันไม่ฟาดฟันลงกลางหัวใจ กิเลสมันไม่ยอม ถ้ากิเลสไม่ยอม นี่ท่านช่วยเหลือ

ท่านเจ้าอาวาส คนที่เข้าไปคืนเคยแล้ว พออะอะขึ้นมา วิ่งไปเลย จะไปรองรับภานะ จะไปรองรับ
อันนั้นนะ นี่ไง ถ้ามั่นฝ่าลงหัวใจ มันฝ่าลงหัวใจ คุณธรรมอันนั้นมันประเสริฐไง ถ้ามั่นประเสริฐ

คูสิ ในทางโลกๆ สมัยก่อน สมัยหิน สมัยสัมฤทธิ์ สมัยยุคน้ำแข็งยังไม่มีไฟ ยังไม่มีไฟ เขาก็กิน
อาหารดิบๆ กัน พอเริ่มมีไฟ เริ่มพัฒนากันขึ้นมา มันพัฒนาขึ้นมา ใอนี้มันทางโลก โลกมันเจริญ ยิ่ง
พลังงาน คูสิ มันให้คุณให้โทษทั้งนั้นนะ ให้ความสว่าง ให้พลังงาน แต่ถ้ามั่นลัทธิธรรมมันก็เผาไหม้ไป
หมดเลย

ก็ย้อนกลับมาอีกเลสเตนี่ไง ย้อนกลับมาในความคิดเราที่ว่าเก่งๆ ทั้งนั้นนะ ถ้ามั่นฟาดฟันมา คู
สิ เวลามั่นลัทธิธรรมขึ้นมา ถึงกับทำลายตัวเอง เวลาคอนทำลายตัวเอง มันทำลายตัวเองเพราะอะไรล่ะ
เพราะกิเลสมันลัทธิธรรม มันทำให้ขาดสติ มันทำคิดว่ามันเป็นประโยชน์กับมันไง

แต่ถ้าตบะธรรมๆ คูสิทำสมาธิ ทำคุณงามความดีของเรา ถ้ามั่นจะทำคุณงามความดีของ
เรา ถ้าเราทำแล้วเราทำของเราไม่ไหว มีศรัทธามีความเชื่อทั้งนั้นนะ ทุกคนปรารถนาดีทั้งนั้นนะ แต่ไป
แล้วไปไม่รอด ล้มลุกคลุกคลานทั้งนั้นนะ มันไม่รู้จักกิเลสไง แต่เวลาหลวงปู่มัน องค์สมเด็จพระ
สัมมาสัมพุทธเจ้า คูสิ ท่านได้เปิดหน้ากิเลส ท่านรู้จักกิเลส ท่านรู้ว่ามันขนาดไหน เวลาหลวงตาท่าน
พูดประจำ แก่นของกิเลสๆ ไม่มีอะไรเหนียวแน่นเท่ากับกิเลสของคนหรือ

มันพิจารณาอย่างไร เวลาภาวนากันไปก็ “ว่างๆ ว่างๆ” ภาวนาไปกิเลสมันซุกอยู่นั้นนะ มัน
หลอกทั้งนั้นนะ มันบังเงา มันอ้างอิง แล้วเราก็ภูมิใจกันทั้งนั้นนะ “คนมีคุณธรรมๆ ทำไมมันทุกข์ยาก
ขนาดนี้” นี่เวลามันหลอกอยู่ชั่วคราว หลอกชั่วคราว พอภาวนามีสติมีปัญญาขึ้นมา โอ๊ย! โลงโงงไป
หมด

นี่ไง มันหลอกใจ มันหลอกให้ประมาทไป พอประมาทขึ้นไป เดี่ยวมันเสื่อมหมด พอเสื่อม
หมด นี่ไง เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติ คนที่ประพฤติปฏิบัติมหาศาล แล้วมันเหลือมาเกือบๆ วันนี่กว่าจะได้
ตามความจริงมันเหลือเท่าไร เพราะอะไร เพราะคนที่ปฏิบัติจริงเห็นจริง ถ้าเห็นหน้ากิเลส เขาถึงกลัว
ไง

คุณิ เวลาหลวงตา ครูบาอาจารย์ของเราท่านมีข้อวัตรปฏิบัติ ท่านจะย้ำตรงนี้มากเลย ย้ำตรงนี้ๆ ย้ำตรงนี้เพราะอะไร เพราะไม่ให้กิเลสมันโง่หัวขึ้นมาไง ถ้ามันผลอเมื่อไหร่ เสร็จมัน

เวลาปฏิบัติโอ้อ่าผ่าเผย เดียวก็ไปลั้มเอาข้างหน้า ไม่เห็นมันรอดมาสักคน ถ้ามันรอดมาได้เนะ รอดมาได้ก็รอดที่ข้อวัตรปฏิบัตินี้ไง รอดมาที่ที่สตินี้ไง รอดมาเพราะความละเอียดรอบคอบไง ถ้ามันละเอียดรอบคอบ คุณแต่ตัวเองให้ดี ถ้าคุณแต่ตัวเองให้ดี ประพฤติพรหมจรรย์เพื่อพรหมจรรย์ ถ้าตัวเองดีแล้วมันดีไปหมด

แต่ตัวเองมันไม่ดีไง พอตัวเองไม่ดีก็ต้องให้คนมานบอบใจ จะต้องให้คนมายกย่องสรรเสริญ ไปไหนล้อมหน้าล้อมหลัง ใ้มันมันใ้บ้า ครูบาอาจารย์ของเราท่านไปไหนท่านไปของท่านองค์เดียวเท่านั้นนะ ไปเพราะความสดความวิเวกใจ ถ้ามันเป็นความจริง ความจริงมันเป็นแบบนี้ ถ้าความจริงเป็นอย่างนั้น มันย้อนเข้ามา เพราะอะไร เพราะมันทำหัวใจได้ ทำหัวใจได้แล้ว มันมีสิ่งใดที่จะมามีคุณค่าไปกว่าคุณธรรม

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกประจำ เธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด อย่ามีสิ่งอื่นเป็นที่พึ่งเลย

มีธรรมคือมีสติมีปัญญาไง ถ้าสติปัญญา สติธรรม สมาธิธรรม ปัญญาธรรม ถ้าเธอมีธรรมเป็นที่พึ่ง ต้องพึ่งใคร ปัญญา มันแก้ไขได้ทุกอย่างเลย ชีวิตก็แก้ไขได้ สรรพสิ่งนี้แก้ไขได้ด้วยปัญญาของเราเลย นี่ถ้าเธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด

ทีนี้เวลามีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด มันก็ดีความ เวลาครูบาอาจารย์ของเรา เช่น หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเรา ทุกคนพยายามเข้าไปหาท่าน เพราะอะไร เพราะต้องการน้ำอมตะธรรม ต้องการถึงความจริง เพราะเราก็อศึกษามา พอศึกษามาแล้ว ยิ่งศึกษามาขนาดไหนมันถึงขนาดนั้นนะ แล้วทำขึ้นไป กิเลสมันก็บังงา กิเลสมันก็อ้างธรรมะ หน้าฉาก หลังฉาก หน้าฉากก็ แหม! ทำนุมนวล หลังฉากมันจะทำให้ลั้มไปนั้นนะ ตัวเองยังไม่รู้ตัวเลย ถ้ามันมีความรู้มากๆ แล้วก็บอกเลย อย่าให้ติดบุคคล ให้ติดธรรมะเถิด แล้วศึกษามาท่วมหัว เอาตัวรอดได้ใหม่ ความรู้ท่วมหัวทั้งนั้นนะ ศึกษามานะ

ศึกษามา ศึกษาามีความจำเป็นใหม่ มีความจำเป็น โลกเจริญได้เพราะการศึกษา การศึกษานี้
มันศึกษาเพื่อทางวิชาการ แต่การศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ศึกษาเพื่อเป็น
ปรีชาดี ศึกษาเพื่อปฏิบัติ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกปรีชาดีต้องศึกษา ศึกษาเพื่อปฏิบัติ

ศึกษามาเพื่อเป็นแนวทางเท่านั้น การศึกษานี้เป็นแนวทางเท่านั้น แต่เราศึกษาแนวทาง เราก็กว่า
เรารู้แนวทางแล้ว ว่าแนวทางนั้นสุดยอดนะ แต่ผลมันไม่มี มันไม่ถึงผลไง แนวทางเป็นแนวทาง
เท่านั้น แนวทาง แล้วก็มาวิเคราะห์กัน แนวทาง แล้วมาได้เคียงกันที่แนวทางนี้ทั้งนั้นเลย

**แต่เวลาธรรมะที่เป็นความจริงมันปฏิบัติแล้วมันถึงที่สุดไง ถึงที่สุดมันเป็นความจริงนั้น
ไง เธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด ก็ธรรมอันนั้นไง ถ้าธรรมอันนั้นมันอยู่ในหัวใจของครูบาอาจารย์
เขาก็แสวงหา มันจะผิดตรงไหน**

เธอจงมีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด มีธรรมเป็นที่พึ่งเถิด แต่เวลามีคุณธรรมขึ้นมา มันทำให้หัวใจอีก
เหิม หัวใจอีกเหิมนะ

เวลาหลวงตาท่านพูดถึงธรรมะนะ ท่านบอกเลย เหมือนคุยกับสัตว์ มนุษย์ไม่รู้เรื่องเลย
เหมือนกับเราคุยกับสัตว์ สัตว์ไม่รู้เรื่องหรอก สุนัขมันยังรู้นะ สื่อสารกันยังพอเข้าใจ นี่ก็เหมือนกัน
เพราะเราอยู่ในสมมุติไง สมมุติบัญญัติ เรายึดมันถือมัน นี่ธรรมะไง มีธรรมเป็นที่พึ่งก็ถอดแน่นเลย ทั้ง
ไว้ไม่ได้เลย

แต่เวลาหลวงตาท่านไปหาหลวงปู่มัน มหา มหาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัม
พุทธเจ้ามานี่สาธุ ประเสริฐที่สุด แต่วางไว้ก่อน นั่นเป็นธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
แล้วกิเลสมันบังเงา มันอ้างว่ามันรู้ มันอ้างว่ามันเข้าใจ แล้วทำอะไรมันก็ยึดตรงนั้นไว้ กิเลสมันก็เอา
ตรงนั้นมาหลอก “นี่เรียกว่าสมาธิ นี่เรียกว่าปัญญา นี่เรียกว่านิพพาน” นี่ๆ อยู่แน่แหละ มันเลยไม่ได้
สักที วางไว้แล้วทำของท่านไป

ฉะนั้น หลวงปู่มั่นท่านถึงบอกไว้ ถ้าปฏิบัติไปพร้อมกับสัญญาอย่างนั้น มันจะตะมะนดิบ มันจะขัดมันจะแย้ง มันจะหลอกมันจะล่อ เราก็ทุกข์พอแรงแล้วนะ ที่เรามาปฏิบัติ เราก็รู้จักกิเลสมันบีบคั้นหัวใจ เราอยากจะสลัดมันทิ้ง แล้วเราก็ศึกษารธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นปริยัติเป็นแนวทาง แนวทางก็ทำตามนั้นไปแล้ววางใจให้หมดใจ

ฉะนั้น เวลาหลวงตาท่านไปหาหลวงปู่มั่น มหา มหาศึกษารธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าประเสริฐนะ

ทุกคนเคารพบูชาพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ ศึกษามาก็ศึกษามาด้วยความจำ ศึกษาไปด้วยสัญญาของเรานั้นแหละ แต่เวลาหลวงตาท่านปฏิบัติไป พุทธ ธรรม สงฆ์รวมลงเป็นอันหนึ่งเดียว พุทธ ธรรม สงฆ์รวมลงไปในหัวใจนั้น

แล้วหัวใจนี้มันครอบงำ เราสวมถุงเท้า ถุงเท้าไม่ใช่เท้า เพราะเราสวมถุงเท้า เท้าก็เป็นเท้า ถุงเท้าก็เป็นถุงเท้า ศึกษามานั่นละถุงเท้า เท้าเราก็คือหัวใจนี้ มันสวมมันก็ทับลงไปสิ พอสวมทับลงไป ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทับกิเลสไว้ กดกิเลสไว้ แล้วก็ภูมิใจๆ เอาถุงเท้าสวมใส่ไปในเท้าไง เอามวกสวมไว้บนหัวไง

ถอดหมวกออกสิ แล้วก็เปิดกะโหลกด้วย ปัญญาฝังอยู่ไหน นี่เวลามรรคมันเกิดไง ถ้ามรรคมันเกิดเป็นความจริงขึ้นมามันถึงเป็นความจริงของเรา นี่ถ้าปฏิบัติ ปฏิบัติอย่างนี้ ครูบาอาจารย์เราทำอาบเหงื่อต่างน้ำนะ โยมก็ต้องหาอยู่หากิน ปฏิบัติก็ทุกข์ก็ยากของโยม พระมาปฏิบัติแล้วก็คิดว่ามาปฏิบัติแล้วหลวงพ่อกันไว้จะปฏิบัติ

อ้าว! ปฏิบัติก็มีเวลาให้ แต่เวลามันเกิดสิ่งใด เพราะอะไร อวาส ของของสงฆ์ ถ้าภิกษุไม่คู่ไม่แล เอาของของสงฆ์ไปใช้ เวลาจะจากไปไม่คืนให้สงฆ์ ไม่ทำความสะอาด เป็นอาบัติปาจิตตีย์

นี่ก็เหมือนกัน สิ่งนี้ ที่นี้เขาถวายหลวงตา หลวงตาบอกให้เราเป็นคนดูแล ดูแลไว้มันก็เป็นของของสงฆ์ มันเป็นของสาธารณะ แล้วเรามาอาศัย เราก็ต้องช่วยเหลือเอื้อจางกัน ถ้ามันจะทุกข์มันจะยากก็ทุกข์ด้วยกันนี้แหละ เราต้องดูแลรักษาเพื่ออนุชนรุ่นหลัง เพื่อคนต่อไป ถ้าทำได้จริงๆ มันเป็น

ประโยชน์กับเรา เหนื่อยยากก็รู้ว่าเหนื่อยยาก ถึงเวลาจะทำ ต้องทำ ทำเพื่อหัวใจของเรา ให้หัวใจเรามัน
หมอบราบ อย่าให้ทฤษฏีมานะมันชูดฟ้า

ถ้าทฤษฏีมานะมันยอมลง เขาเรียกลงใจ ถ้าครูบาอาจารย์ลงใจหลวงปู่มัน ลงใจครูบาอาจารย์
ของเรา ถ้างใจ มันทำอะไรมันทำด้วยเอาบุญ อยากได้บุญกุศลจากท่าน

เราอยู่กับหลวงตานะ เวลาบิณฑบาตกลับมา รับบาตร ใครๆ ก็อยากจะรับบาตรๆ เพราะอะไร
เพราะเวลาภาวนาแล้วมันอันฐึ่ อยากได้บุญได้กุศลเบิกทางบ้าง อยากได้สิ่งใดที่เบิกหัวใจนี้ไป ให้
หัวใจมันก้าวหน้า

เวลาพระปฏิบัติ ทุกคนรู้ด้วยกัน เวลาทุกข์เวลายาก ปฏิบัติ ทุกคนเวลาอัดอั้นตันใจ มันพยายาม
ของคนแล้วมันไปไม่รอด แล้วอะไรละที่มันจะเป็นไปได้ มันก็หวังบุญหวังกุศลเพื่อจะให้มันปลอด
โปร่ง ให้มันเป็นไปได้ ถ้าเป็นไปได้ เราก็ทำของเราอย่างนั้น

ฉะนั้น เวลาลงใจแล้วหาหนทาง เพื่อให้มีหนทางเพื่อการประพฤติปฏิบัติของเรา เพื่อ
ประโยชน์ในการปฏิบัติของเรา เอวัง